

Juridisk Publikation

STOCKHOLM - UPPSALA - LUND - GÖTEBORG - UMEÅ

Marie Jarnesand

Det rättsvetenskapliga samtalet bortom rummets
begränsningar – Juridisk Publikation 10 år

Särtryck ur häfte 1/2019

DET RÄTTSVETENSKAPLIGA SAMTALET BORTOM RUMMETS BEGRÄNSNINGAR – JURIDISK PUBLIKATION 10 ÅR

AV MARIE JARNESAND¹

Juridisk Publikation firar under 2019 tio år som verksam tidskrift. Tidskriften grundades med den uttalade ambitionen att utgöra ett forum för yrkesverksamma jurister och juriststudenter att närma sig juridiska problem och uttrycka juridiska åsikter, för att på så sätt bidra till rättsutvecklingen.² Den juridiska periodikan har länge spelat en betydelsefull roll för det juridiska tänkandet och den svenska rättsutvecklingen. I den här artikeln behandlas de juridiska tidskrifternas framväxt och utveckling. Kan *Juridisk Publikation* placeras in i en lång och obruten tradition?

I. INLEDNING

I maj 2019 är det tio år sedan första numret av *Juridisk Publikation* utkom. Om tio år är en lång eller kort tid kan diskuteras. Som en del av den juridiska periodikan vilar dock *Juridisk Publikation* på en betydligt längre tradition.³ Juridisk periodika har länge varit en viktig del av den juridiska infrastrukturen. Under 1800-talet, som inte bara kan beskrivas som rättsvetenskapens, utan även den juridiska periodikans mest formativa period, lades grunden för den form och betydelse de juridiska tidskrifterna har än idag.

Syftet med den här artikeln är att i viss mån spegla framväxten och utvecklingen av den juridiska periodikan. Framställningen inleds med en presentation av de första juridiska tidskrifterna, därefter diskuteras några tänkbara motiv till utvecklingen. Slutligen behandlas frågan om *Juridisk Publikation*s tioåriga verksamhet kan ses som ett led i en lång och obruten tradition.

2. DE FÖRSTA TIDSKRIFTERNA

Den första rättsvetenskapliga tidskriften av verklig betydelse i Sverige grundades 1830.⁴ Tillskottet till den rättsvetenskapliga litteraturen fick ett varmt

1 Doktorand i rätts historia vid Stockholms universitet.

2 Dangoor, Robin, *Chefredaktören har ordet*, *Juridisk Publikation* 02/2012.

3 Med den juridiska periodikan avses periodiskt utgivna juridiska tidskrifter. Specialtidskrifter i juridiska ämnen, som började ges ut under slutet av 1800-talet och växte i antal under 1900-talet, har lämnats utanför framställningen.

4 Flintbergs Lagfarehetsbibliotek (1796–1807) har med sina sex band ibland nämnts som en föregångare, se t.ex. Reuterskiöld, Carl-Axel, *Grunddragen af den allmänna rätts- och samhällsläran, särskildt med hänsyn till positiv svensk rätt, jämte grundlinier till rättsutvecklingsläran och*

mottagande. I jämförelse med övriga vetenskaper ansågs den svenska rättsvetenskapen ännu outvecklad och den nystartade tidskriften *Juridiskt Arkif* hade således en viktig roll att fylla.⁵ Tidskriften refereras ofta till som Schmidts Juridiska Arkif, efter utgivaren Carl Schmidt som var hovrättsassessor och därefter justitieråd i Högsta domstolen. Med sitt Juridiskt Arkif lade han grunden för den svenska juridiska periodikan och hans arbete gjorde onekligen intryck på övriga jurister. När den finska tidskriften *Juridiskt album* grundades 1861 framhölls Schmidts redaktörskap som förebild.⁶ Särskilt uppskattades Schmidts förmåga att vid behandlingen av rättsfall lyfta principfrågor, på bekostnad av de mer individuella eller tillfälliga omständigheterna i målen.⁷ Även redaktören för *Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning*, som grundades 1864, hade insett Schmidts betydelse och uttryckte en förhoppning om att hans egen publikation skulle svara mot den nivå som Schmidt lyckats etablera.⁸

Fram till starten av *Juridiska föreningens tidskrift*, som var organ för *Svenska juridiska föreningen*, var Juridiskt Arkif Sveriges enda juridiska tidskrift.⁹ Som en av föreningens medgrundare tog Schmidt på sig redaktörskapet även för Juridiska föreningens tidskrift. Samtidigt upphörde inslaget av inhemskt material i hans egen tidskrift i princip helt.¹⁰

Med Juridiska föreningens tidskrift gick utvecklingen av den juridiska periodikan in i en ny fas.¹¹ Visserligen var tidskriften högst beroende av sin

rättsvetenskapens historia, Uppsala, 1912, s. 434. Någon tidskrift i egentlig mening tycks det dock inte ha varit fråga om, se Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 1, Patrioter och institutionalister: tiden före år 1815*, Stockholm, 1995, s. 89, not 110. Reuterskiöld räknar även *Juridisk och ekonomisk läsning (1813–1818)* till föregångarna, *ibid.* Jfr dock Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 2, Brytningstiden: 1815–1870*, Stockholm, 1998, s. 194 som anger Juridiskt Arkif som Sveriges första rättsvetenskapliga tidskrift. Inte heller i Almquist, Jan Eric, *Svensk juridisk litteraturhistoria*, Stockholm, 1946, nämns Juridisk och Ekonomisk läsning.

5 Heimdall, nummer 26, 1830, s. 101. Se även Sundell, Jan-Olof, *Tysk påverkan på svensk civilrättsdoktrin 1870–1914*, Stockholm, 1987, s. 25–37 om den blygsamma nivå som den svenska rättsvetenskapen befann sig på samt Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 2, Brytningstiden: 1815–1870*, Stockholm, 1998, s. 151 ff.

6 Juridiskt album, första häftet, 1861, s. IV.

7 *Ibid.*

8 Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning, Årg. 1, 1864, s. IV.

9 Juridiska föreningens tidskrift utgavs i Stockholm åren 1850–1861 med två häften om året och innehöll, förutom referat av föreningens förhandlingar, uppsatser i juridiska och statsvetenskapliga ämnen samt redogörelser för lagstiftningsärenden och rättspraxis.

10 Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 2, Brytningstiden: 1815–1870*, Stockholm, 1998, s. 195.

11 Reuterskiöld, Carl-Axel, *Grunddragen af den allmänna rätts- och samhällsläran, särskildt med hänsyn till positiv svensk rätt, jämte grundlinier till rättsutvecklingsläran och rättsvetenskapens historia*, Uppsala, 1912, s. 434 f.

erfarne redaktör, men den byggde på visionen om ett gemensamt projekt för föreningens medlemmar. Schmidt var väl införstådd med styrkan hos det juridiska kollektivet och en premis för hans engagemang var att medlemmarna försåg honom med material.¹² Tanken om att föreningen skulle ge ut en periodisk tidskrift var central och tidskriften blev också föreningens nav.¹³ När tidskriften lades ner 1861 dröjde det inte många år innan föreningen gick samma öde till mötes.¹⁴ Året därpå upphörde även utgivningen av Juridiskt Arkif och i två år stod Sverige helt utan en juridisk tidskrift.

Med ambitionen att fylla den lucka som Juridiskt Arkif lämnade efter sig startade justitierådet Christian Naumann Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning.¹⁵ Tidskriften utgavs under åren 1864–1888 och gick även under namnet Naumanns tidskrift. Till skillnad från Carl Schmidt hade Christian Naumann en rättsvetenskaplig bakgrund, bland annat som professor i stats- och processrätt. Om Juridiskt Arkif var den tidskrift som lade grunden för den juridiska periodikans inriktning och ökade betydelse, så bidrog Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning i allra högsta grad till den fortsatta utvecklingen.¹⁶ Fram till 1876 var Naumanns tidskrift ensam om att vara ett renodlat juridiskt organ för rättsvetenskapliga artiklar.¹⁷

Efter Naumanns död gav juristen Walfrid Billing ut ytterligare en årgång innan tidskriften slutligen gick i graven.¹⁸ *Nytt juridiskt arkiv* (NJA) fyllde delvis ut tomrummet. Prejudikatsamlingen NJA avdelning I, Rättsfall från Högsta domstolen, grundades 1874 och två år senare påbörjades utgivningen av avdelning II, Tidskrift för lagstiftning, som innehöll redogörelser för ny lagstiftning och rättsvetenskapliga artiklar.

Trots sina förtjänster hade NJA två brister. För det första innebar publiceringen av förarbeten att endast ett fåtal juridiska artiklar om året kunde ges

12 *Berättelse af bestyrelsen vid Juridiska Föreningens möte 1851*, Juridiska föreningens tidskrift, 3/3 (1850/1851), s. 189.

13 Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 2, Brytningstiden : 1815–1870*, Stockholm, 1998, s. 195 f.

14 Föreningen lades ner 1865.

15 Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning, Årg. I, 1864, s. III f.

16 Reuterskiöld, Carl-Axel, *Grunddragen af den allmänna rätts- och samhällsläran, särskildt med hänsyn till positiv svensk rätt, jämte grundlinier till rättsutvecklingsläran och rättsvetenskapens historia*, Uppsala, 1912, s. 435.

17 Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 3, Den konstruktiva riktningen : 1871–1910*, Stockholm, 2002, s. 167.

18 Se Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 3, Den konstruktiva riktningen : 1871–1910*, Stockholm, 2002, s. 166 f.

utrymme.¹⁹ Den nordiska *Tidsskrift for Retsvidenskab*, som grundades 1888, medförde också en minskning av antalet artiklar i NJA.²⁰ För det andra förutsatte publiceringen av rättsfall att målet nått Högsta domstolen. Redan under 1890-talet hade det därför förekommit diskussioner om att starta en hovrättstidning, dock utan att det lett till något resultat.²¹ När möjligheten att få sin sak prövad i Högsta domstolen inskränktes år 1915, och hovrätterna därmed kunde antas bli sista instans i betydligt fler mål, ställdes saken på sin spets.²² I syfte att åtgärda dessa brister bildades 1916 *Svensk Juristtidning* (SvJT) och nästa fas i den juridiska periodikans utveckling inleddes.²³ Vid grundandet av SvJT upphörde inslaget av rättsvetenskapliga artiklar i NJA helt.²⁴

3. BEHOV OCH DRIVKRAFTER

3.1 UTLÄNDSKT INFLYTANDE

En förklaring till framväxten av den juridiska periodikan var att de svenska juristerna hämtat inspiration utomlands. Medan det totala antalet juridiska tidskrifter i Sverige under hela 1800-talet kan räknas på ena handens fingrar, omfattar i illustrativ jämförelse det tyska digitaliseringsprojektet *Juristische Zeitschriften des 19. Jahrhunderts* hittills 75 titlar med 1 320 volymer om 635 752 sidor.²⁵ Det är sannolikt att de svenska juristerna, som rörde sig hemvant i den tyska rättsvetenskapen, vände blickarna mot Tyskland och insåg behovet av juridiska tidskrifter även i Sverige.²⁶

På närmare avstånd fanns Danmark-Norge vars juridiska periodika etablerades

19 Anmälan, SvJT 1916 s. 1.

20 Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 3, Den konstruktiva riktningen : 1871–1910*, Stockholm, 2002, s. 167.

21 Matz, Siegfried, *När Svensk Juristtidning började*, SvJT 1956 s. 341. Se även Anmälan, SvJT 1916 s. 1.

22 Björne, Lars, *Nordisk rättskällelära: studier i rättskälleläran på 1800-talet*, Stockholm, 1991, s. 221.

23 Se Anmälan, SvJT 1916 s. 1. Se även Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 4, Realism och skandinavisk realism : 1911–1950*, Stockholm, 2007, s. 218 ff. År 1989 kompletterades tidskriftsfloran med *Juridisk Tidskrift* (JT) som har sin bas vid juridiska fakulteten i Stockholm. Tjugo år senare startade som bekant *Juridisk Publikation*.

24 Sunnqvist, Martin, *Rättsreform, rättsdebatt och rättskultur — 100 år med Svensk Juristtidning*, SvJT 2016 s. 826 och Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 3, Den konstruktiva riktningen : 1871–1910*, Stockholm, 2002, s. 167.

25 Max-Planck-Institut für europäische Rechtsgeschichte, *Juristische Zeitschriften des 19. Jahrhunderts*, <https://dlc.mpdl.mpg.de/dlc/collection/escidoc:77483>, lydelse 2019-01-30.

26 Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 1, Patriot och institutionalister: tiden före år 1815*, Stockholm, 1995, s. 222. Om den tyska rättsvetenskapens internationella inverkan under 1800-talet och början av 1900-talet, se även Sundell, Jan-Olof, *Tysk påverkan på svensk civilrättsdoktrin 1870–1914*, Stockholm, 1987, s. 71. Jfr Tamm, Ditlev, *Juridiske tidskrifter - tradition eller stagnation, Festskrift til Mogens Koktvedgaard*, København, 2003, s. 643–652, s. 644 f. och Tamm, Henrik, *De nordiske juristmøder, 1872–1972: Nordisk retssamvirke gennem 100 år*, København, 1972, s. 19.

redan under 1700-talet.²⁷ Under första hälften av 1800-talet kunde Danmark stoltsera med flera juridiska tidskrifter. För något av ett rekord stod juristen Anders Sandøe Ørsted, som kallats den danske rättsvetenskapens fader. Han var utgivare, redaktör eller medredaktör för *Juridisk Månedstidende* (utgiven 1802–1804), *Juridisk arkiv* (utgiven 1803–1812), *Nyt juridisk arkiv* (utgiven 1812–1830) och *Juridisk Tidsskrift* (utgiven 1820–1840).

Det råder alltså inga tvivel om att det fanns förebilder att inspireras av för 1800-talets svenska jurister. Det utländska inflytandet är dock en otillräcklig förklaring till vilka behov och villkor som hade betydelse för det svenska upptagandet. Förklaringen måste istället sökas i mer principiella grunder. I det följande ska några tänkbara orsaker till den juridiska periodikans framväxt och utveckling belysas.

3.2 DET RÄTTSVETENSKAPLIGA SAMTALET

Under början av 1800-talet tog folkkupplysningen fart på allvar. På juridikens område märktes det bland annat genom de juridiska handböcker och hjälpredor som började ges ut och som var riktade till den intresserade allmänheten eller till andra yrkesgrupper än juristerna själva. Som juridisk litteratur betraktad hade dessa böcker, trots den ekonomiska lönsamheten, en mycket begränsad betydelse.²⁸ Den ökade allmänbildningen i juridiska frågor skärpte dock kraven på juristerna.²⁹ Ämbetets makt kunde inte längre skyla innehavarens brister, konstaterade en av tidskriftsmediets ivrigaste förespråkare.³⁰

Det spirande intresset för den interna kommunikationen jurister emellan kan ses som ett led i utvecklingen. Runt mitten av seklet väcktes intresset för det rättsvetenskapliga samtalet i hela Norden. När den Svenska juridiska föreningen bildades 1849 var det med inspiration hämtad från *Norges Juridiske Selskab* bildat 1843.³¹ Den finska juridiska föreningen bildades 1862 och är ännu verksam, så även föreningens tidskrift som grundades 1865.

27 Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 1, Patrioter och institutionalister : tiden före år 1815*, Stockholm, 1995, s. 222.

28 Angående den ökade bildningen och de juridiska formulärböckerna se Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 2, Brytningstiden : 1815–1870*, Stockholm, 1998, s. 105 och *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 4, Realism och skandinavisk realism : 1911–1950*, Stockholm, 2007, s. 221.

29 Dellén, Carl Olof, *Yttrande angående en Svensk Jurist-förening*, Juridiskt Arkif, 1843–44, volym 14, s. 122.

30 Ibid.

31 Ibid., s. 121 f. och 127 ff.

Under den senare delen av 1800-talet växte skandinavismen och med den en politisk vilja att öka samarbetet mellan de nordiska länderna.³² Detta fick återverkningar även på rättsvetenskapens område, inte minst genom *Nordiska juristmötet* som hölls första gången 1872. Som förebild stod de tyska juristmötena, initierade 1860.³³ Nordiska juristmötet är än idag en mötesplats och plattform för diskussion för jurister från hela Norden. Även om anteckningar tas från mötena och deltagarna erbjuds ta del av de tryckta möteshandlingarna är det alltså fråga om diskussioner mellan de närvarande. Här framträder den juridiska periodikans främsta styrka, nämligen att tillgängliggöra det rättsvetenskapliga samtalet bortom rummet.

Utbytet med andra jurister försvårades av naturliga skäl av de geografiska avstånden.³⁴ Delvis var alltså tidskriftsformen grundad i ett praktiskt behov. Som redaktören Schmidt framhöll var tidskrifterna ett sätt att ”underhålla gemensam förbindelse”.³⁵ När det gällde tillgängliggörande och kontinuitet erbjöd tidskriftsformen samtidigt andra fördelar. I kontrast till monografin hade tidskriften potential att utgöra forum för ett kontinuerligt samtal. Artikelformatet och kortare inlägg skapade möjlighet till dialog.³⁶ Det juridiska kollektivet visade sig också vara en styrka vid de tillfällen då tiden endast räckte till för att väcka frågor, men inte att fullständigt utreda dem.³⁷ Genom möjligheten att skriva kortare uppsatser kunde många viktiga ämnen tas upp till belysning och diskussion. Carl Olof Dellidén, en av grundarna till Juridiska föreningens tidskrift, framhöll fördelarna med att etablera diskussionsforum för juridiska spörsmål:

32 Øyrehagen Sunde, Jørn, *From Courts of Appeal to Courts of Precedent—Access to the Highest Courts in the Nordic Countries*, i van Rhee, Cornelis Hendrik (Remco) & Fu, Yulin. (red.), *Supreme Courts in Transition in China and the West Adjudication at the Service of Public Goals*, Cham, 2017, s. 56; Andersen, Mads Bryde, *Det juridiske tidsskrift*, *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, Nr 04-05/2013 Volym 126, s. 684–710, avsnitt 2.4.6; Tamm, Henrik, *De nordiske juristmøder, 1872–1972: Nordisk retssamvirke gennem 100 år*, København, 1972, s. 14 och Korte, Kai, *Om nordiskt lagsamarbete*, *SvJT* 1984 s. 700 ff.

33 Tamm, Henrik, *De nordiske juristmøder, 1872–1972: Nordisk retssamvirke gennem 100 år*, København, 1972, s. 19 f.

34 Se t.ex. Dellidén, Carl Olof, *Yttrande angående en Svensk Jurist-förening*, *Juridiskt Arkif*, 1843–44, volym 14, s. 125: ”Redan de stora distancerna hos oss orterna emellan försvåra de litterära och ännu mera de personliga kommunikationerna”.

35 *Berättelse af bestyrelsen vid Juridiska Föreningens möte 1851*, *Juridiska föreningens tidskrift*, 3/3 (1850/1851), s. 189.

36 Jfr Holmberg, Claes-Göran, *Tidskriften i Sverige*, Litteraturbanken, 2009, <https://litteraturbanken.se/red/presentationer/specialomraden/TidskriftenI Sverige.pdf>, lydelse 2019-02-14.

37 Dellidén, Carl Olof, *Yttrande angående en Svensk Jurist-förening*, *Juridiskt Arkif*, 1843–44, volym 14, s. 130 f.

”Dessutom bildas på detta sätt hos dem, som i diskussionen deltaga, en själsnärvaro och förmåga att gifva och laga skäl, samt att väga och pröfva de ömsesidiga skälens större eller mindre giltighet, hvaraf redan den formella nyttan är ganska stor, jemväl avsedt från den inre väsentliga fördelen deraf, neml. det diskuterade ämnets utredning.”³⁸

Dialogen utgjorde alltså ett avgörande element – samtidigt underströks vikten av att resultatet av sådana diskussioner och överläggningar inte stannade i överläggningsrummet och på så sätt endast kom de personligen närvarande tillgodo.³⁹ Tillgänglighet för alla dem som hade intresse för rättsvetenskapliga frågor bildade ledord.⁴⁰ Liksom i andra länder föll valet av medel för offentliggörande på tidskriftsmediet.⁴¹ Den juridiska periodikan kom således att suddas ut de rumsliga begränsningarna på ett sätt som förändrade det juridiska landskapet.

3.3 BEHOVET AV FÖRMEDLING AV RÄTTSPRAXIS

En av de viktigaste orsakerna till uppkomsten av juridiska tidskrifter var behovet av förmedling av rättspraxis.⁴² Rättshistorikern Lars Björne har sammanfattat sambandet mellan domarnas utbildning, användningen av rättspraxis och rättsfallpublikationerna:

”På 1800-talet, då domarkårens kvalitet höjs, stiger intresset för rättspraxis och man befinner sig snart i en cirkel. De allt talrikare rättsfallpublikationerna leder till ett ökat beaktande av rättspraxis, som i sin tur leder till allt fullständigare och utförligare publikationer.”⁴³

Traditionen att redogöra för rättsfall inleddes med Schmidts Juridiskt Arkiv och fullbordades med Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning. Tidskriftens syfte var huvudsakligen praktiskt och publicering av prejudikat utgjorde en av hörnstenarna.⁴⁴ Även Högsta domstolens utlåtanden över lagförslag publicerades. På så sätt gjordes även förarbetsmaterial tillgängligt för de svenska juristerna.⁴⁵

38 Ibid., s. 131 f.

39 Ibid., s. 132.

40 Ibid.

41 Ibid., s. 133.

42 Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 2, Brytningstiden : 1815–1870*, Stockholm, 1998, s. 194 och Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 1, Patrioter och institutioner : tiden före år 1815*, Stockholm, 1995, s. 222. Se även Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning, Årg. 1, 1864, s. IV och *Anmälan*, SvJT 1916 s. 1 f.

43 Björne, Lars, *Nordisk rättskällevärd: studier i rättskällevärd på 1800-talet*, Stockholm, 1991, s. 221.

44 Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning, Årg. 1, 1864, s. IV.

45 Sandström, Marie, *Den svenska modellen - en juridisk metodlära i tre platta paket, Norden*,

Redan i första numret av *Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning* utstakades principerna för rättsfallspubliceringen. Urvalet av prejudikat skulle vila på principen att företråde lämnades åt prejudikat som avsåg lagrum eller stadganden över vilka delade uppfattningar gjorts gällande. Endast undantagsvis skulle sådana avgöranden där utslaget exempelvis grundade sig på ordställningen i ett kontrakt mellan parterna, och där tolkningen av detta varit helt avgörande för domen eller beslutet, publiceras.⁴⁶ Redaktören Naumann tillade att mål som gäller betydande värden ofta får stor uppmärksamhet bland allmänheten, trots att de ofta är beroende av omständigheterna i det enskilda fallet, medan mål som rör obetydliga värden, eller av annat skäl inte är intressanta från allmänhetens synpunkt, kan ha ett verkligt rättsvetenskapligt intresse. Läsarna försäkrades om att det inte behövde råda några tvivel om vilka prejudikat som skulle ges företråde i tidskriften.⁴⁷

Prejudikatsamlingen NJA bidrog naturligtvis ytterligare till rättspraxis genomslag genom att Högsta domstolens avgöranden publicerades på ett mer systematiskt sätt.⁴⁸ Tidigare hade utgivarna själva stått för urvalet, vilket färgade innehållet.⁴⁹ Såväl Schmidts *Juridiskt Arkiv*, *Juridiska föreningens tidskrift* och *Naumanns tidskrift* innehöll till exempel påfallande många artiklar och avgöranden från straffrättens område.⁵⁰

3.4 FÖRBINDER TEORI OCH PRAKTIK

Ur en synvinkel kunde tillgängliggörandet av det rättsvetenskapliga samtalet uppfattas som en förlängning av traditionen att ge ut samlingar av brev mellan lärda.⁵¹ Den juridiska periodikan stannade dock inte vid denna ambition utan man ville vidga samtalet till att omfatta företrädare för såväl vetenskapen som det praktiska rättslivet.⁵² Frågan om förmedlingen, eller bristen på förmedling, mellan teori och praktik hör till en av rättsvetenskapens mest diskuterade.⁵³

rätten, historia : festskrift till Lars Björne, 2004, s. 291–309, s. 309.

46 *Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning*, Årg. I, 1864, s. IV f.

47 *Ibid.*, s.V.

48 Sunnqvist, Martin, *Rättsreform, rättsdebatt och rättskultur — 100 år med Svensk Juristtidning*, SvJT 2016 s. 826.

49 Matz, Siegfried, *När Svensk Juristtidning började*, SvJT 1956 s. 340 f.

50 Detsamma har sagts om Flintbergs lagfarenhetsbibliotek, se Almquist, Jan Eric, *Svensk juridisk litteraturhistoria*, Stockholm, 1946, s. 41.

51 Jfr Tamm, Ditlev, *Juridiske tidskrifter - tradition eller stagnation*, *Festskrift til Mogens Koktvedgaard*, København, 2003, s. 643–652, s. 644.

52 Dellén, Carl Olof, *Yttrande angående en Svensk Jurist-förening*, *Juridiskt Arkiv*, 1843–44, volym 14, s. 123. Se även *Anmälan*, SvJT 1916 s. 2.

53 Jfr Modéer, Kjell Å, *Det historiska argumentet i senmodern rättslig diskurs*, SvJT 2009 s. 347.

Juristen kunde inte nöja sig med endast ett perspektiv utan behövde ett omdöme som formats både genom vetenskap och erfarenhet:

”Den theoretiske forskaren bör från studerkammaren gifva sig ut för att komma i beröring med det handlande lifvet, och sålunda förvärfva sig öfning uti mensklighetens stora lärerika skola; praktikern deremot bör stundom rycka sig lös från rutinens blotta formalism och vända uppmärksamheten åt den vetenskapliga bildningens framsteg, tillegna sig åtminstone dess resultat genom utbyte af tankar och erfarenhet med dem, som förnämligast ägna sig åt detta håll.”⁵⁴

Vikten av att juristen inte stagnerade vid den bildningsnivå som innehades vid examen betonades särskilt.⁵⁵ I detta avseende kunde juristerna dra nytta av varandras kunskaper. Förståelsen för värdet av utbyte mellan det praktiska rättslivet och det akademiska är kännetecknande för den juridiska periodikan.⁵⁶ Tidskrifterna blev ett forum för den praktiska juridiken och den akademiska rättsvetenskapen att mötas och spelade på så sätt en viktig roll för juristens kunskapsutveckling samt i förlängningen det juridiska tänkandet.

4. EN OBRUTEN TRADITION?

Den som bläddrar i juridiska tidskrifter från 1830-talet och framåt slås av de yttre likheterna med dagens tidskrifter.⁵⁷ Juridisk Publikations indelning i olika avdelningar känns igen från 1800-talet, likaså bruket att redaktören skriver en kort introduktion för att sedan låta artiklarna tala för sig själva. Den juridiska periodikan framstår, åtminstone till det yttre, som i stort sett opåverkad av tidens tendens.⁵⁸ Carl Schmidt förefaller ha skapat en tidskriftsform

54 Delldén, Carl Olof, *Yttrande angående en Svensk Jurist-förening*, Juridiskt Arkiv, 1843–44, volym 14, s. 123.

55 *Ibid.*, s. 126.

56 Se t.ex. *Berättelse af bestyrelsen vid Juridiska Föreningens möte 1851*, Juridiska föreningens tidskrift, 3/3 (1850/1851), s. 189; *Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning*, Årg. I, 1864, s. IV och *Anmälan*, SvJT 1916 s. 2.

57 Jfr Tamm, Ditlev, *Juridiske tidskrifter - tradition eller stagnation*, *Festskrift til Mogens Kockvedgaard*, København, 2003, s. 643–652, s. 646.

58 Jfr Tamm, Ditlev, *Juridiske tidskrifter - tradition eller stagnation*, *Festskrift til Mogens Kockvedgaard*, København, 2003, s. 643–652, s. 646 som gör samma iakttagelse när det gäller de danska tidskrifterna. Ett undantag med viss praktisk betydelse finns dock. Till 1800-talets tidskrifter gavs ofta ut sakregister. En översikt skapades över behandlade ämnen, medverkande skribenter och refererade rättsfall eller andra rättsakter. Sakregistren främjade på så sätt tillgängliggörandet. Under 1900-talet försvann registren som genom digitaliseringen delvis spelat ut sin roll. Den vetgiriga läsaren erbjuds istället möjligheten att söka i det digitala materialet. Det har sina fördelar

som kommit att efterföljas av senare tidskriftsredaktioner. Frågan är dock om traditionen även i övrigt är obruten fram till våra dagar. Kan verkligen Juridisk Publikation, vars utgivning påbörjades 2009, placeras i rakt nedstigande led till Juridiskt Arkiv från 1830?

En nyhet är givetvis att internet idag är den främsta distributören av juridisk periodika. Den tiden är sedan länge förbi då redaktionen förlitade sig på sjöfarten för att sprida upplagan.⁵⁹ Juridisk Publikation publiceras fritt tillgänglig via internet, men tillgängliggörandet stannar inte vid tidskriften. År 2013 anordnades det första panelsamtalet och senare samma år togs steget ut i etern med podcasten *JP möter*. Samtidigt betonades att tidskriften utgör verksamhetens ryggrad.⁶⁰ Juridisk Publikations podcaster är idag samlade under formatet *JP samtalar*. Troligen kunde 1800-talets jurister inte ens föreställa sig de möjligheter den tekniska utvecklingen fört med sig. Hade de fått erfara hur Juridisk Publikation genom podcaster sprider det rättsvetenskapliga samtalet bortom rummet hade de förmodligen jublat. Just tillgängliggörandet har hela tiden varit en viktig drivkraft för de juridiska tidskrifterna. Juridisk Publikation bedrivs i samma tillgänglighetsanda.⁶¹

En viktig del i tillgängliggörandet av det rättsvetenskapliga samtalet under 1800-talet var ambitionen att överbrygga avstånden mellan ämnets praktiska, och dess mer teoretiskt inriktade företrädare. Det är därför föga förvånande att Juridisk Publikation, som en akademisk tidskrift, har en upplaga som distribueras till domstolar, advokatbyråer, företag, myndigheter, universitet och juridikstudenter.⁶²

Att förmedlingen mellan teori och praktik, mellan vetenskap och erfarenhet, uppfattades som central bekräftas också av intresset för juristens kunskapsutveckling.⁶³ Kanske är det därför naturligt att den juridiska periodikan hela

samtidigt som det inte går att komma ifrån att en sådan sökning förutsätter att sökordet är känt på förhand. Möjligheten att svepa över register för att exempelvis hitta uppslag till egna uppsatser eller artiklar har således gått förlorad.

59 Jfr *Berättelse af bestyrelsen vid Juridiska Föreningens möte 1851*, Juridiska föreningens tidskrift, 3/3 (1850/1851), s. 190: "Tryckningen af detta häfte borde så påskyndas, att det kunde spridas till alla delar af riket eller de förnämsta bokhandelsplatser före sjöfartens slut i höst."

60 Wessman, Klara, *Chefredaktören har ordet*, Juridisk Publikation 01/2013.

61 Se t.ex. Otter, Patricia, *Chefredaktören har ordet*, Juridisk Publikation 02/2012.

62 Juridisk Publikation utkommer i 5 000 exemplar per nummer, vilket gör den till den största akademiska juridiska tidskriften i Norden och en av de fem största i Europa. Se *Om Juridisk Publikation*, <http://juridiskpublikation.se/om-juridisk-publikation/>, lydelse 2019-01-31.

63 Jfr Delldén, Carl Olof, *Yttrande angående en Svensk Jurist-förening*, Juridiskt Arkiv, 1843–44,

tiden haft ett intresse för frågor som rör juristutbildningen.⁶⁴ Juridisk Publikation är inget undantag. I nummer 02/2017 lanserades avdelningen *Pedagogik*. Avdelningen är ännu i sin linda, men det finns goda förhoppningar om att Juridisk Publikation genom initiativet kommer att spela en roll i den angelägna utvecklingen av den juridiska ämnesdidaktiken.⁶⁵

Till de viktigaste orsakerna till uppkomsten av juridisk periodika hör behovet av förmedling av rättspraxis.⁶⁶ De juridiska tidskrifterna har, både före och efter att NJA avdelning I grundades, spelat en betydelsefull roll för rättspraxis genomslag. Avdelningen *Rättsfallscommentarer*, som Juridisk Publikation lanserade i nummer 02/2011, vilar således på en lång tradition.⁶⁷

Tidskrifternas betydelse ligger dock inte endast i tillgängliggörandet av förarbeten och rättsfall. Genom publiceringen av rättsvetenskapliga artiklar står den juridiska periodikan även för produktion av rättskällematerial. Att även Juridisk Publikation skulle komma att hänvisas till av domstolar och andra myndigheter förutspådde Johan Munck redan vid utgivandet av första numret av tidskriften.⁶⁸ Margareta Brattström och Mosa Sayeds artikel *Behandlingen av mahr i samband med bodelning enligt svensk rätt*, som publicerades i nummer 02/2013, citerades senare av Svea hovrätt.⁶⁹ Även Johanna Chamberlains artikel *Skadestånd vid felaktig behandling av personuppgifter*, publicerad i nummer 02/2015, har citerats av Svea hovrätt, i det uppmärksammade målet om det s.k. Kringresanderegistret.⁷⁰ Evelina Lunds artikel *Offentlighetsprincipen 250 år – ett historiskt arv i en internationell kontext*, från nummer 02/2016,

volym 14, s. 123.

64 Se t.ex. Delldén, Carl Olof, *Studie-plan för den Svenske Juristen*, Juridiskt Arkif, 1831–32, volym 2, s. 99–151. Intresset stannade inte vid utbildningen av de blivande juristerna. Även den yrkesverksamma juristens fortbildning visades intresse. I Juridiska föreningens tidskrift, häfte 9 (1853/1854), publicerades till exempel en översatt artikel om domares och advokaters bildning.

65 Under avdelningen *Pedagogik* skrev Dennis Martinsson i nummer 02/2017 en artikel om att undervisa om juridiska begrepp. I nummer 01/2018 bidrog Vladimir Bastidas Venegas med en artikel om didaktiska frågor inom konkurrens- och statsstödsrätten.

66 Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 2, Brytningstiden : 1815–1870*, Stockholm, 1998, s. 194; *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 1, Patrioter och institutionalister: tiden före år 1815*, Stockholm, 1995, s. 222; Tidskrift för lagstiftning, lagskipning och förvaltning, Årg. 1, 1864, s. IV och *Anmälan*, SvJT 1916 s. I f.

67 Förhoppningen var att framförallt studenter skulle bidra med kortare analyser av aktuella rättsfall, se Morawetz, Fredrik, *Chefredaktören har ordet*, nummer 02/2011. Först ut var Haymanot Baheru som bidrog med en analys av de kontraktsrättsliga och skadeståndsrättsliga aspekterna av det hyresrättsliga avgörandet NJA 2011 s. 454.

68 Om *Juridisk Publikation*, <http://juridiskpublikation.se/om-juridisk-publikation/>, lydelse 2019-01-31.

69 Se NJA 2017 s. 168.

70 Svea hovrätt mål nummer T 6161-16.

har refererats till i offentligt tryck.⁷¹ Hänvisningarna framhålls som en styrka och en bekräftelse på tidskriftens plats i den juridiska doktrinen.⁷²

Artikelbidrag granskas anonymt av Juridisk Publikations Akademiska råd som består av jurister från olika områden. Den oberoende granskningen är en garant för att ämbete eller ställning inte ska tillåtas påverka bedömningen av den akademiska kvaliteten. Tidskriften lämnar även utrymme för skickliga studenter att, på samma villkor som färdigutbildade jurister, producera rättsvetenskapliga artiklar och ger därmed uttryck för uppfattningen att det är tyngden av argumentationen som avgör relevansen – inte avsändaren.⁷³ År 1843 konstaterade en av initiativtagarna till Juridiska föreningens tidskrift att den tiden var förbi då ämbetets makt räckte för att övertyga.⁷⁴ Juridisk Publikation förvaltar tankegången väl.

5. EN FACKELBÄRARORGANISATION

Schmidts juridiska arkiv, Naumanns tidskrift, Holms edition. Utgivningen av Juridiskt Arkif upphörde år 1862. Under två år stod Sverige helt utan juridisk tidskrift.⁷⁵ Sedan plockade Naumann upp den fallna manteln och förde arvet vidare. Efter Naumanns död blev det endast en årgång, med Walfrid Billing som utgivare, innan tidskriften slutligen lades ner. Så hade kunnat bli fallet med Holms edition också, mer känd som NJA⁷⁶, men publikationen kan numera betraktas som en institution i den juridiska basstrukturen. Det sägs att *Juridisk Tidskrift*⁷⁷, som utkom 1915, var den sista tidskriften som byggde på ett enmansengagemang. Redaktören ska ha gett ut tidningen helt utan kontakt med andra jurister och det blev endast en årgång.⁷⁸ Publikationen verkar ha varit en sista dödsryckning för traditionen av tidskrifter med starkt personberoende. De svenska enmanstidskrifterna levde visserligen förhållandevis länge och upphörde ibland först med utgivarens död.⁷⁹ De livskraftigaste tidskrifterna har

71 Se Bergström, Carl Fredrik & Ruotsi, Mikael, *Grundlag i gungning? En ESO-rapport om EU och den svenska offentlighetsprincipen*, Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2018:1, Regeringskansliet, Finansdepartementet, Stockholm, 2018, s. 125.

72 Se t.ex. Berglönn, Ludvig, *Chefredaktören har ordet*, Juridisk Publikation 01/2016.

73 Se t.ex. Wiklander, Gutav, *Chefredaktören har ordet*, Juridisk Publikation Jubileumsnummer 2014.

74 Dellén, Carl Olof, *Yttrande angående en Svensk Jurist-förening*, Juridiskt Arkif, 1843–44, volym 14, s. 122.

75 Se även Matz, Siegfried, *När Svensk Juristtidning började*, SvJT 1956 s. 340.

76 I lagboken förkortad H efter grundaren, G.B.A. Holm som stod som utgivare fram till 1910.

77 Ej ett förväxla med den högst livskraftiga *Juridisk Tidskrift* (JT) som har sin bas vid juridiska fakulteten vid Stockholms universitet.

78 Matz, Siegfried, *När Svensk Juristtidning började*, SvJT 1956 s. 341.

79 Björne, Lars, *Den nordiska rättsvetenskapens historia. D. 2, Brytningstiden : 1815–1870*, Stockholm, 1998, s. 194.

ändå visat sig vara de som företräds av ett kollektiv.⁸⁰ Svensk Juristtidning firade häromåret hundraårsjubileum och en framgångsfaktor verkar av allt att döma vara det kollektiva engagemanget.⁸¹ Det är även symptomatiskt att Nordens äldsta ännu aktiva juridiska tidskrift är grundad av en förening (Finska Juridiska föreningens tidskrift grundades 1865 och är fortfarande verksam med sex nummer om året).

Redan grundarna av Juridiska föreningens tidskrift hade insett potentialen i den kollektiva viljans förmåga att ”undanröja hindren och jemna vägen”.⁸² Även ett gemensamhetsprojekt förutsätter dock att någon är villig att ta initiativet så att andra sedan kan ta vid. Lyckas detta finns allt att vinna:

”Hufvudsaken är, att någon eller någre med kraftfull vilja sätta sig i spetsen för företaget. En gång inledt, skall detsamma icke saknas nitiska deltagare, och erfarenheten af dess nytta skall, förr än man föreställer sig, bereda ökad intresse för denna förening af landets aktningsvärde domare och rättslärde.”⁸³

Tre år efter starten stod Juridisk Publikation inför sin provosten. Nummer 01/2012 var det första numret utan den grundande redaktionen. Skulle verksamheten överleva förlusten av de första eldsjälarna? Efterföljande redaktioner demonstrerar med övertygelse att det aldrig var någon fara å färde. Istället har de klarat sig utmärkt och visat att Juridisk Publikation på allvar gjort sig förtjänt av epitetet fackelbärarorganisation.

6. AVSLUTNING

Den juridiska periodikan är en väsentlig stomme i den juridiska infrastrukturen. Genom tidskriftsformen tillgängliggjordes det rättsvetenskapliga samtalet för en bredare massa jurister. De juridiska tidskrifterna har emellertid inte bara lyckats överbrygga de geografiska avstånden utan också den skenbara motsättningen mellan teori och praktik. Utgivningen har vidare bidragit till genomslaget för rättspraxis. Genom dessa insatser har de juridiska tidskrifterna

80 Litteraturvetaren Claes-Göran Holmberg menar att tidskriftsformen i sig ”gynnar kollektiva ansträngningar medan boken i allmänhet är ett uttryck för ett individuellt skapande.” Holmberg, Claes-Göran, *Tidskriften i Sverige*, Litteraturbanken, 2009, <https://litteraturbanken.se/red/presentationer/specialomraden/TidskriftenI Sverige.pdf>, lydelse 2019-02-14, s. 1.

81 Se t.ex. den imponerande uppställningen som presenterades i första numret, *Anmälan*, SvJT 1916 s. 2 ff. Se även Sunnqvist, Martin, *Rättsreform, rättsdebatt och rättskultur — 100 år med Svensk Juristtidning*, SvJT 2016 s. 877.

82 Juridiska föreningens tidskrift, 3/3 (1850/1851), s. 189.

83 Dellidén, Carl Olof, *Yttrande angående en Svensk Jurist-förening*, Juridiskt Arkiv, 1843–44, volym 14, s. 126.

gjort ett otvetydigt avtryck i det juridiska tänkandet. De såväl metodologiska som praktiska konsekvenserna detta har fått visar på den juridiska periodikans betydelse.

Juridisk Publikation har plockat upp facklan och fortsätter att föra det rättsvetenskapliga samtalet vidare bortom rummets gränser. Genom sin verksamhet placerar sig tidningen i en lång och obruten utveckling av de juridiska periodiska tidskrifterna. Vi kan med stor tillförsikt se fram emot de kommande tio åren med denna livskraftiga och drivna juridiska publikation.